

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище та ініціали)
«__» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача ступеня бакалавра соціальної роботи

Недар Анни Сергіївни

за темою: «Форум-театр як методика соціальної профілактики у сфері
протидії торгівлі людьми серед учнівської молоді»

(галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 231 «Соціальна робота»)

Науковий керівник
к.н.держ.упр., доцент кафедри ППСТ,
доц.
(науковий ступінь, посада, вчене звання)

(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)
«__» _____ 20__ р.

Підсумкова оцінка:

Національна шкала _____
Кількість балів ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії _____
(підпис) прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 Особливості технології соціальна профілактика у вирішенні проблеми торгівлі людьми в Україні.....	7
1.1. Аналіз законодавства України з технології соціальна профілактика та протидії торгівлі людьми.....	7
1.2. Врахування соціально-психологічних особливостей учнівської молоді в рамках застосування технології соціальна профілактика.....	14
1.3. Етичні засади роботи соціального працівника в рамках технології соціальна профілактика.....	21
1.4. Застосування методики форум-театр в технології соціальна профілактика.....	24
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2 Форум-театр як інноваційна методика технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми.....	32
2.1. Форум-театр як інноваційна методика технології соціальна профілактика з учнівською молоддю у сфері протидії торгівлі людьми....	32
2.2. Апробація методики форум-театр в рамках технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми.....	36
2.3. Результати проведеної методики форум-театр в рамках технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми.....	39
Висновки до розділу 2.....	40
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	42
РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

На сьогодні однією з проблем, що стоїть перед Україною є торгівля людьми.

Торгівля людьми була і залишається гострою соціальною проблемою в багатьох країнах світу адже є досить вигідною для нелегального бізнесу. Тому вербувальники постійно вигадують нові способи експлуатації людей для власної наживи.

Через те, що раніше міжнародні угоди з питань запобігання торгівлі людьми асоціювались лише з торгівлею жінками для сексуальної експлуатації яка була досить поширеною в ХХ столітті та через звернення уваги лише на частину проблеми призвело до її значного поширення. Насправді дана проблема охоплювала значно більше коло осіб. Жертвою даного соціального явища може бути будь-яка людина незалежно від віку та статі. Тому зараз ми можемо спостерігати такі явища як трудова експлуатація, примусове жебракування, незаконне вилучення органів тощо.

В нашій країні останнім часом спостерігається тенденція залучення українців до торгівлі людьми саме за допомогою використання сучасних технологій.

Асоціальне явище як торгівля «живим товаром» має властивість змінювати свої форми і методи в залежності від соціального та економічного стану.

Як відомо економічне становище в Україні є нестабільним тому все більше молоді їде за кордон щоб отримати більш оплачувану роботу чим в нас. Також впливає і те, що останнім часом меншає робочих місць. Для більшості сезонні чи тимчасові поїздки закордон є основним засобом виживання. Ще один важливий фактор, що сприяє торгівлі людьми, – це відсутність достовірної інформації про можливості працевлаштування, відсутність знань про їх права, поширення стереотипів та багато іншого.

Найбільш вразливою категорією населення є учнівська молодь, котра мало обізнана з протиправною поведінкою, та не знає як вберегти себе від таких ситуацій. На формування уразливості учнівської молоді до потрапляння в торгівлю людьми впливає безліч різноманітних факторів. Одним з таких факторів є особливості соціалізації та специфіка контингенту учнів ПТНЗ. Адже більшість учнів ПТНЗ є жителями сіл, селищ та невеликих містечок, також багато хто з них не має можливості здобути вищу освіту через своє матеріальне становище. У більшості за місцем проживання наявні лише малооплачувані робочі місця та відсутнє виробництво. А отже вірогідність виїзду за кордон набагато вища.

За даними представництва Міжнародної організації з міграції в Україні рівень освіти постраждалих осіб має таку статистику: повна середня освіта – 6,1 %, неповна середня освіта – 7,4 %, вища освіта – 23,3 %, технічна освіта – 62,3 %, інше – 0,9 % [6].

Отже як бачимо зі статистичних даних найчастіше жертвами торгівлі людьми є учнівська молодь ПТНЗ.

Також за їхніми даними можна побачити, що станом на кінець 2019 року найбільш поширеною є примусова праця. Якщо з 2004-2009 рік вона становила 39 % і на той момент була найбільш поширеною сексуальна експлуатація (57 %), то зараз примусова праця становить 93,3 %, а сексуальна експлуатація становить 5,6 %. Загальна кількість постраждалих жінок становить 32 %, чоловіків 68 % [6].

Згідно даних соціологічного дослідження Міжнародної організації з міграції в Україні аж 66 % уразливих дітей та молоді готові погодитися на одну з пропозицій яка б могла призвести до потрапляння в ситуацію торгівлі людьми. Дане дослідження показало і те, що учнівська молодь ПТНЗ відноситься до однієї з найменш проінформованої категорії.

Даною соціальною проблемою займались такі вітчизняні дослідники: займались Ю. Александрова, С. Алфьорова, П. Андрушка, О. Бандурка, В. Биковець, П. Власової, Т. Денисової, Л. Єрохіної, А. Закалюка, Л.

Ковальчука, В. Козака, О. Козаченка, О. Костенко, Р. Курінько, В. Куца, К. Левченко, Я. Лизогуба, Є. Луценко, М. Максюті, Д. Маршавіна, Л. Матіяшек, А. Миронової, М. Панова, О. Позняка, М. Романюка, Ш. Сканлан, Є. Стрельцова, Г. Тоєрманна, А. Топчія, І. Трубавіної, О. Удалової, В. Шакуна, І. Шваб, С. Яценка.

У світовій літературі проблему торгівлі людьми розкривали у своїх працях такі дослідники, як Крістіна Брюкерт (Christine Bruckert), Колет Парент (ColetteParent), Кімберлі Маккейб (Kimberly A.Mc.Cabe), Стефані Хепберн (StephanieHepburn), Ріта Сімон (RitaJSimon).

Варто зазначити, що на сьогодні відсутній чіткий алгоритм соціальної профілактики торгівлі людьми, соціальна робота в даному напрямку є нерегулярною. Це можна зрозуміти з того, що немає чітко визначеного суб'єкта, об'єкта, не зовсім зрозуміло в чому саме полягає дана робота які її основні методи та форми роботи. Адже вона повинна враховувати всі критерії: стать, вік, соціальні особливості людей. Тому виникла ідея розробити форум-театр як методіку соціальної профілактики у сфері протидії торгівлі людьми серед учнівської молоді, яка буде направлена на учнівську молодь ПТНЗ оскільки за статистичними даними ми вже з'ясували, що дана категорія є однією з найбільшою груп ризику.

Цільова група: учнівська молодь.

Об'єкт: Технологія соціальної профілактики з протидії торгівлі людьми.

Предмет: Форум-театр як методіка соціальної профілактики у сфері протидії торгівлі людьми серед учнівської молоді.

Мета: дослідження теоретичних аспектів та практичне обґрунтування ефективності використання методіки форум-театр в рамках технології соціальної профілактики з учнівською молоддю у сфері протидії торгівлі людьми.

Завдання:

1. Проаналізувати законодавство України з технології соціальна профілактика та протидії торгівлі людьми;
2. Дослідити теоретичні аспекти соціальної профілактики щодо запобігання торгівлі людьми серед учнівської молоді;
3. Визначити соціальні та психологічні особливості учнівської молоді в рамках застосування технології соціальна профілактика;
4. Обґрунтувати ефективність використання методики форум-театр в технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми серед учнівської молоді;
5. Розробити методику форум-театр технології соціальна профілактика з учнівською молоддю у сфері протидії торгівлі людьми;
6. Апробувати методику форум-театр технології соціальна профілактика з учнівською молоддю у сфері протидії торгівлі людьми;

Робота складається зі змісту, вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел, який містить 25 найменувань, додатків. Загальний обсяг роботи складає 58 сторінок.

РОЗДІЛ 1 Особливості технології соціальна профілактика у вирішенні проблеми торгівлі людьми в Україні

1.1 Аналіз законодавства України з технології соціальна профілактика та протидії торгівлі людьми

Профілактика є складною частиною будь-якої діяльності. Вона включає в себе комплекс заходів, які повинні попередити погіршення функціонування об'єкту діяльності та виникнення проблем. Особливо профілактика актуальна щодо соціальних проблем, запобігти яким часто легше, ніж подолати їхні наслідки.

Відповідно до Законодавства України «Державний стандарт соціальної послуги профілактики» визначає зміст, обсяг, умови та порядок надання соціальної послуги профілактики, показники її якості для суб'єктів усіх форм власності, які надають цю послугу.

Даний Державний стандарт застосовується для:

- організації надання соціальної послуги профілактики особам, сім'ям, групам осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, незалежно від віку і статі;
- здійснення моніторингу й контролю за якістю надання соціальної послуги профілактики;
- визначення тарифу платної соціальної послуги профілактики.

Соціальна профілактика (далі - соціальна послуга) – це комплекс заходів, що здійснюються суб'єктом, який надає соціальні послуги, спрямований на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних (поведінкових) явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного характеру.

Соціальна послуга надається особам, сім'ям, групам осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, спричинених інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, бездомністю, відбуванням покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк тощо.

Надавач соціальної послуги профілактики – це фахівець/група фахівців у сфері надання соціальних послуг (мультидисциплінарна команда), який (які) безпосередньо виконує(ють) заходи, що становлять зміст соціальної послуги профілактики.

Отримувач соціальної послуги профілактики – це особа, сім'я, група осіб, яка (які) через складні життєві обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, бездомністю, відбуванням покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк тощо, користується заходами, що становлять зміст соціальної послуги (на індивідуальному рівні).

Профілактична програма – це спеціально розроблений комплекс (система) профілактичних заходів, спрямованих на попередження конкретної соціальної проблеми (або декількох пов'язаних між собою проблем), негативного явища, складних життєвих обставин. Профілактичні програми дозволяють у повному обсязі та комплексно здійснювати надання соціальної послуги на рівні громадян, груп осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, спричинених інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, бездомністю, відбуванням покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк тощо.

Профілактичний захід – це спеціально організована взаємодія надавачів та отримувачів соціальної послуги, спрямована на попередження соціальної проблеми, негативного явища, складних життєвих обставин чи подолання окремих її чинників.

Завдання надання соціальної послуги:

- попередження виникнення проблем та негативних явищ на рівні особистості, сім'ї, групи, громади;

- попередження загострення вже існуючих проблем або негативних явищ;
- вплив на формування позитивних ціннісних орієнтацій та мотивування отримувачів послуги до зміни поведінки та/або подолання складних життєвих обставин;
- мінімізація ризику повторення (рецидиву) проблем або негативних явищ;
- адаптація, інтеграція та реінтеграція, ресоціалізація тих отримувачів соціальної послуги, які зазнали негативних наслідків у результаті обставин, які виникли, або поглиблення (погіршення) проблем та негативних явищ.

Залежно від ступеня розвитку проблеми або соціального явища визначаються такі види соціальної профілактики: первинна, вторинна та третинна соціальна профілактика.

Послуга первинної соціальної профілактики надається, якщо проблема/негативне явище у отримувачів послуг не сформовані.

Послуга вторинної соціальної профілактики надається за наявності високого ризику розвитку проблеми/негативного явища у отримувача послуги.

Послуга третинної соціальної профілактики надається, якщо проблема/негативне явище існує та завдає негативних наслідків/збитків [3].

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» вразливі групи населення – це особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх або внутрішніх чинників [2].

Тому згідно законодавства до однієї з груп ризику відноситься учнівська молодь ПТНЗ, яка через вплив зовнішніх та внутрішніх факторів може потрапити в ситуацію торгівлі людьми.

Складні життєві обставини – це обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самостійно.

Існує багато чинників які можуть призвести до складних життєвих обставин, та необхідно виділити згідно законодавства такі чинники як: безробіття, малозабезпеченість особи. Це призводять до такого чинника як потрапляння в ситуацію торгівлі людьми. Після потрапляння в ситуацію торгівлю людьми впливають ще такі чинники як: невиліковні хвороби або хвороби, що потребують тривалого лікування, втрати соціальних зв'язків тощо. Всі ці чинники зумовлюють виникнення складної життєвої обставини з якою люди не можуть самостійно впоратись.

Соціальні послуги – це дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб, які в них перебувають. Порядок організації надання соціальних послуг затверджується Кабінетом Міністрів України [2].

Послуга соціальної профілактики використовується зокрема і в сфері протидії торгівлі людьми.

Згідно Закону України «Про протидію торгівлі людьми в Україні» та Конвенції ООН торгівля людьми – це здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином [1].

Виходячи з даного терміну можна сказати, що в нього вкладені деякою мірою різні явища але зі спільними ознаками, головною з яких є саме продаж людей.

Даний вид злочину згідно тверджень комісії ООН займає третє місце за своїм масштабом організованої злочинності. Торгівля людьми поступається лише нелегальній торгівлі наркотиками та зброї.

Попередження торгівлі людьми – система заходів, спрямованих на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до торгівлі людьми [1].

Протидія торгівлі людьми – система заходів, спрямованих на подолання торгівлі людьми шляхом її попередження і боротьби з нею та надання допомоги і захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми [1].

Діяльність, спрямована на протидію торгівлі людьми, ґрунтується на таких принципах:

- забезпечення прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на повагу до гідності, особисте життя, правову допомогу, відшкодування матеріальної та моральної шкоди у встановленому законом порядку;
- поваги і неупередженого ставлення до осіб, які постраждали від торгівлі людьми;
- конфіденційності інформації про осіб, які постраждали від торгівлі людьми;
- добровільності отримання допомоги особами, які постраждали від торгівлі людьми, та їх недискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;
- взаємодії органів виконавчої влади між собою, з відповідними органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та з громадськими і міжнародними організаціями.

До основних напрямків державної політики у сфері протидії торгівлі людьми відносять:

- попередження торгівлі людьми шляхом підвищення рівня обізнаності населення, превентивної роботи, зниження рівня вразливості населення, подолання попиту;
- боротьба із злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми, шляхом виявлення злочинів торгівлі людьми, осіб, причетних до скоєння злочину, притягнення їх до відповідальності;
- надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми, шляхом удосконалення системи відновлення їхніх прав, надання комплексу послуг, впровадження механізму взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми.

Попередження торгівлі людьми здійснюється за такими напрямками:

- вивчення ситуації;
- підвищення рівня обізнаності;
- зниження рівня вразливості населення;
- подолання попиту шляхом реалізації організаційних, дослідницьких, інформаційних, освітніх, правових, соціально-економічних та інших заходів.

До завдань у сфері попередження торгівлі людьми належать:

1. дослідження стану, причин і передумов поширення явища торгівлі людьми;
2. підвищення рівня обізнаності населення про причини та наслідки торгівлі людьми шляхом проведення інформаційних кампаній протидії торгівлі людьми серед населення, у тому числі серед дітей;
3. забезпечення регулювання процесів зовнішньої та внутрішньої трудової міграції тощо.

Україна бере участь у міжнародному співробітництві у сфері протидії торгівлі людьми на державному, регіональному та місцевому рівнях [1]. Відповідно до цього Законодавством України було затверджено Конвенцію ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми.

Цілями даної Конвенції є:

- запобігання торгівлі людьми й боротьба з нею з одночасним гарантуванням гендерної рівності;
- захист прав людини стосовно жертв торгівлі людьми, розробка всеосяжної структури захисту жертв і свідків і допомоги їм з одночасним гарантуванням гендерної рівності, а також забезпечення ефективно слідства й кримінального переслідування;
- сприяння міжнародному співробітництву в боротьбі з торгівлею людьми [8].

Проаналізувавши Державну соціальну програму з протидії торгівлі людьми на період до 2020 року можна сказати, що основною метою даної програми є підвищення ефективності виявлення осіб, які вчиняють такі злочини або сприяють їх вчиненню, а також захист прав осіб, постраждалих від торгівлі людьми, особливо дітей, та надання їм допомоги. Що стосується профілактики то про неї сказано в завданнях та окремо виділені заходи саме по профілактиці торгівлі людьми. В самій же меті більше зроблений акцент уже на допомогу таким особам. Заходи стосовно соціальної профілактики спрямовані саме на первинну профілактику з використанням інформаційної продукції з питань протидії торгівлі людьми, проведенням просвітницьких акцій тощо. Також заходи включають роботу уже безпосередньо з учнями загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція».

Не дивлячись на те, що в Україні є нормативно-правова база все одно фіксуються випадки потрапляння в торгівлю людьми, залишається неефективним покарання винних в даних злочинах. Адже через те що наше суспільство швидко змінюється правове забезпечення по протидії торгівлі людьми потребує постійного оновлення.

Можна також виділити і позитивні фактори: внесення законодавчих змін, які дозволили збільшити фінансування для реалізації плану по протидії торгівлі людьми.

1.2 Врахування соціально-психологічних особливостей учнівської молоді в рамках застосування технології соціальна профілактика

За останні роки значно підвищилась кількість людей які емігрують з України до інших країн. Цьому сприяє економічне становище України, адже значно зменшилась кількість робочих місць, а мала заробітна плата не дозволяє нормально жити та забезпечувати себе та свої сім'ї. Більшість молодих людей не бачать ніякої перспективи в нашій країні. Поїздки за кордон з метою заробітку стають не лише умовою вирішення фінансових проблем, а й життєвою стратегією молодого покоління.

Дослідження багатьох вчених підтвердили, що найчастіше жертвами торгівлі людьми стає молодь, яка має базову, середню або професійно-технічну освіту з яких більшість проживає в невеликих містечках, селищах та селах.

Дана проблема по-різному проявляється в регіонах України. Згідно статистичних даних за даними Департаменту соціального захисту населення Сумської Обласної Державної Адміністрації у Сумській області статус особи, яка постраждала внаслідок торгівлі людьми встановлено 34 особам.

У динаміці по роках:

2014 рік – 2 (2 – за поданням Ямпільської РДА);

2015 рік – 5 (2 – за поданням Ямпільської РДА, 1 – за поданням Сумської РДА, 2 – за поданням Сумської ОДА);

2016 рік – 4 (1 – за поданням Ямпільської РДА, 3 – за поданням Сумської ОДА);

2017 рік – 6 (6 – за поданням Сумської ОДА);

2018 рік – 6 (1 – за поданням Ямпільської РДА, 5 – за поданням Сумської ОДА);

2019 рік – 11 (10 – за поданням Сумської ОДА, 1 – Конотопська РДА).

Із загальної кількості осіб, яким встановлено відповідний статус жінок – 7 (4 – сексуальна експлуатація, 3 – трудова експлуатація), чоловіків 27 (20 – трудова експлуатація, 7 – втягнення в злочинну діяльність (наркобізнес)), дивитись в додатку А.

Багато людей через своє складне становище готові виїжджати за кордон без правових знань, без знання мови, кваліфікації, наслідків нелегальної праці, що є дуже важливим. Через це більшість людей влаштовуються на нелегальну роботу, що ще більше сприяє потраплянню в тенета работорговців. Нелегальна праця за кордоном характеризується ще й тим, що легальної роботи значно менше, а бажаючих досить велика кількість.

Працевлаштування за кордоном для учнівської молоді є одним з інструментів включення до міжнародного ринку праці, водночас несучи з собою як економічні так і соціально-трудова недоліки. Це можуть бути погані умови праці, які будуть призводити до дискримінації або відсутність правового регулювання тощо.

Виділяють такі соціально-психологічні особливості учнівської молоді:

- бажання мати швидкий успіх;
- суспільна активність;
- незалежність від батьків;
- прийняття швидких рішень та перехід до необдуманих вчинків;
- пошук сенсу життя;
- слабкий інстинкт самозбереження;
- підвищена критичність;

- не виваженість та поспішність рішень;
- неуважне ставлення до документів
- стереотипні переконання («Зі мною такого не станеться»).

Дані чинники взаємопов'язані і тісно переплітаються між собою. А через відсутність хороших місць роботи учнівська молодь береться за всі гарні на їхню думку пропозиції, які переважно в подальшому є місцями потрапляння в ситуацію торгівлі людьми.

І. Мечников зазначив, що в юності інстинкт самозбереження проявляється на недостатньому рівні. Саме через це учнівська молодь часто ризикує та не думає про наслідки. Тож саме ця особливість даної соціальної групи є однією з найперших причин, що призводить до потрапляння в ситуацію торгівлі людьми.

Сьогодні в сучасному світі через засоби масової інформації в тому числі інтернет можна спостерігати за великою кількістю оголошень щодо працевлаштування за кордоном. Нажаль не всі ці привабливі оголошення відповідають дійсності. А через таку особливість як прагнення до спілкування, яке в юному віці досить інтенсивне, що може бути причиною віднесення до групи ризику. Учнівська молодь нічого не підозрюючи може бути посередником торговців людьми просто загітувавши своїх друзів поїхати разом на заробітки.

Бажання і прагнення розвиваються раніше, аніж воля і сила характеру. В таких умовах молодь не завжди здатна подолати деякі надмірні і зайві прагнення та бажання. «Молоді люди, – пише І. І. Мечников, – формують свої вимоги до життя рано, коли ще не здатні судити про реальне співвідношення явищ життя, вони не розуміють, що сил їх недостатньо для здійснення їх прагнень, оскільки воля є однією з здібностей людини, що найпізніше розвивається» [20].

Учнівська молодь може потрапити в тенета работорговців і через спокусливі пропозиції навчання чи проходження практики за кордоном. Де можуть пропонуватись досить спокусливі пропозиції.

До суб'єктивних факторів, які відносять учнівську молодь в окрему групу ризику належать:

- труднощі та ризики, що пов'язані із пошуком першого робочого місця, які нерідко спонукають шукати шляхи заробітку за межами рідної держави;
- прагнення до отримання високої заробітної платні для задоволення своїх потреб: купівля рухомого і нерухомого майна, одруження, прагнення відповідати сучасній молодіжній моді;
- переконаність у правильності щодо відсутності реальних перспектив власного професійного та особистісного розвитку у рідній країні;
- уявлення про роботу за кордоном як про спосіб легкого заробітку великих грошей [7].

Змінити суб'єктивні фактори в учнівській молоді можна шляхом профілактичної роботи. Даний вид роботи сприятиме формуванню адекватного уявлення про ризики працевлаштування і роботи за кордоном; проінформованості про можливості працевлаштування в Україні; виробленню умінь та навичок самостійно шукати роботу.

Підчас соціальної профілактики також досить важливим елементом є визначення потреб учнівської молоді, щоб можна було орієнтуватись в якому саме напрямку необхідно проводити роботу та які потреби необхідно задовольняти. Та для початку розберемось, що являє з себе саме поняття «потреби».

Потреби – це необхідність у чомусь, бажання володіти певними речами, відчуття гострої нестачі, якщо бажання залишається незадоволеним.

Такі вчені, як Б. Ломонов, Г. Шевченко обґрунтували класифікацію потреб в залежності від типу її основної діяльності:

- потреби, пов'язані з професійно-трудовою діяльністю, пізнанням, творчою практикою;

- потреби розвитку та саморозвитку індивіда, пов'язані з освітою, вихованням, соціально-ціннісним самовизначенням та самореалізацією;
- потреби, пов'язані з соціальним спілкуванням, взаємодією, соціальною адаптацією та фасилітацією;
- потреби морально-етичні, духовно-естетичні, патріотичні, суспільні;
- потреби безпеки, захищеності, самозбереження, відновлення здоров'я, енергії, рухової активності;
- потреби реалізації репродуктивної функції індивіда [25].

Абрахам Маслоу засновник гуманістичної психології та автор теорії потреб «Піраміди Маслоу». Відповідно до цієї теорії ієрархією потреб з огляду на їх походження утворюють первинні, вроджені (фізіологічні, екзистенційні), і вторинні, набуті (соціальні, престижні, духовні), потреби. Також за даною пірамідою зазначено, що якщо будуть задовольнятися нижчі потреби то люди будуть починати прагнути до вищих.

Відповідно до «Піраміди Маслоу» можна виділити такі потреби учнівської молоді:

1. Фізіологічні потреби, а також потреба в безпеці й захисті. Фізіологічними є потреба у їжі, питті, повітрі, житлі, відпочинку, сні тощо. Безпека є найважливішою потребою людини після задоволення фізіологічних потреб. Своєю суттю і змістом потреби у безпеці спрямовані на захист життєвих інтересів людини, наприклад захищеність від насильства над її особистістю та життям.
2. Потреби в належності й любові, самоповазі й самоактуалізації. Потреба в належності й любові виокремлює людину як соціальну, колективну істоту, що прагне бути рівною серед інших (спілкування, любов, прихильність, участь у громадських організаціях тощо). Що стосується потреби в самореалізації то учнівська молодь потребує: якісної освіти, досвіду життя в інших країнах, незалежності, більших можливостей, краще матеріальне

становище. Потреби у повазі ж характеризують прагнення вирізнити себе серед інших за допомогою статусу, кар'єри, престижу та визнання.

Відповідно до «Державного стандарту соціальної послуги профілактики» оцінка потреб (ситуації) отримувача соціальної послуги здійснюється суб'єктом, що надає соціальну послугу. До цього процесу залучається отримувач соціальної послуги, або його законний представник, або представник підприємства, установи, організації, закладу, де потенційний отримувач навчається, працює, перебуває, проживає, отримує соціальні послуги.

Оцінка потреб (ситуації) отримувача соціальної послуги здійснюється за трьома рівнями надання соціальної послуги: громади, групи, індивідуальним рівнем.

На рівні громади здійснюється оцінка ситуації та можливості потенційного отримувача надавати послугу в два етапи:

- первинна оцінка (строк проведення - до 14 календарних днів), що є підставою для прийняття рішення про надання соціальної послуги;
- вторинна (комплексна) оцінка (строк проведення - від 3 до 6 місяців) здійснюється аналіз ситуації про поширення негативних явищ, соціально-небезпечних захворювань та ризиків виникнення загроз для суспільного здоров'я та благополуччя, оцінки стану реалізації законодавства, соціальних програм з використанням різних досліджень (соціологічних, біоповедінкових, спеціальних тощо), оцінка спроможності суб'єкта надавати соціальну послугу.

На рівні групи проводиться оцінка ситуації та спроможності суб'єкта надавати соціальну послугу в два етапи:

- первинна оцінка (строк проведення - до 14 календарних днів), що є підставою для прийняття рішення про надання соціальної послуги;

- вторинна (комплексна) оцінка (строк проведення - від 1 до 3 місяців) використовуються різного роду дослідження, включаючи соціологічні.

Етапи здійснення оцінки ситуації на рівні громади та групи:

- визначення проблеми, яка потребує оцінювання;
- розробка програми та інструментарію дослідження;
- проведення дослідження;
- обробка та аналіз даних;
- формування за результатами дослідження висновків та рекомендацій щодо потреби у реалізації заходів соціальної профілактики на певній території, у групі, громаді та особливостей її здійснення.

Всі етапи здійснення оцінки ситуації мають бути реалізовані із залученням до участі отримувачів соціальних послуг [3].

Часто коли приходять різні фахівці і розповідають про дану проблему учнівська молодь починає думати, що це все може статись з будь-ким, але не з ними. Це твердження є оманливе тому необхідно застосовувати більш цікаві та ефективні методи роботи підчас яких буде краще засвоюватись інформація. Адже досить часто фахівцями проводяться звичайні лекції або виховні години викладачами які на нашу думку є не ефективним способом через слабке сприйняття.

Саме тому соціальна робота займає досить важливу роль в вирішенні даної проблеми адже вона сприяє соціальним змінам та вирішенню проблем шляхом професійного втручання.

Досить ефективно соціальна профілактика буде здійснюватися, якщо буде ґрунтуватись на концепції «допомоги для самопомоги». Дана концепція розглядає людину не як об'єкта, а як суб'єкта. Тобто таким чином людина починає формувати власну відповідальність за своє життя та навички свідомо використовувати свої права. В нашому випадку з учнівською молоддю дана концепція спрямована на самопомогу шляхом надання

інформації про організації та установи які вирішують дану проблему; проведення профілактичних заходів та залучення волонтерів, допомога у виборі професії та вмінні користуватись своїми правами [5].

Соціальні працівники можуть зменшити дану динаміку та запобігти цьому явищу за допомогою створення спеціальних умов у суспільстві. Для цього необхідно формувати неприйнятне ставлення до торгівлі людьми. Навчити як правильно розпізнавати та не потрапляти в таку ситуацію. Даного результату можна досягти шляхом проведення спеціальних заходів які можуть бути більше інтерактивно спрямовані, що буде сприяти кращому засвоєнню інформації. Тому врахувавши всі особливості учнівської молоді однією з форм профілактики торгівлі людьми може бути методика форум-театр.

1.3 Етичні засади роботи соціального працівника в роботі з учнівською молоддю

Дискусії щодо професійної етики в соціальній роботі тривали роками і зміст етичних концепцій змінювався та набував нових значень [17]. Після багатьох років змін нарешті у липні 2018 року було затверджено «Глобальну декларацію етичних принципів соціальної роботи». Через затвердження організаціями окремо існує дві різні версії. Проте в їх основі затверджено дев'ять однакових етичних принципів. Раніше існувало 12 принципів, які були визнані документом: «Етика соціальної роботи: принципи і стандарти».

В «Глобальній декларації етичних принципів соціальної роботи» містяться такі принципи:

- Визнання гідності людини (Recognition of the Inherent Dignity of Humanity);

- Сприяння правам людини (Promoting Human Rights);
- Сприяння соціальній справедливості (Promoting Social Justice);
- Сприяння праву на самовизначення (Promoting the Right to Self-Determination);
- Сприяння праву на участь (Promoting the Right to Participation);
- Повага конфіденційності та приватності (Respect for Confidentiality and Privacy);
- Ставлення до людей як до цілісних індивідів (Treating People as Whole Persons);
- Етичне використання технологій та соціальних медіа (Ethical Use of Technology and Social Media);
- Професійна доброчесність (Professional Integrity).

Міжнародна Асоціація шкіл соціальної роботи зробила пояснення кожного принципу набагато ширше ніж Міжнародна федерація соціальних працівників залишивши в ній ідею деколонізації соціальної роботи. Проте обидві організації визнають, що їхня глобальна заява може не відобразити особливості національної або регіональної контекстної реальності й закликають до ухвалення етичних стандартів на національному та регіональному рівнях, які б базувались на ключових ідеях нової декларації.

Декларація етичних принципів Міжнародної федерації соціальних працівників є загальною основою для соціальних працівників, щоб вони могли дотримуватись стандартів професійної доброчесності. В Декларації етичних принципів Міжнародної Асоціації шкіл соціальної роботи також зазначено, що вона сприяє дотриманню соціальних стандартів, але вже більш точно прописано завдяки чому це повинно відбуватися. Також досить важливим є те, що вони зазначають про розгляд кожного принципу в комплексі з іншими адже вони взаємопов'язані між собою.

Перший принцип за Міжнародною федерацією соціальних працівників: визнання гідності. Соціальний працівник повинен поважати цінність та

гідність кожної людини. Це повинно виражатись не лише в словах, а й в ставленні до самої людини, вчинках.

Наступний принцип: сприяння правам людини. Соціальний працівник підтримує права всіх людей і сприяють їм. Адже соціальна робота базується на цінностях та гідності всіх людей.

Принцип сприяння соціальній справедливості ґрунтується на протистоянні дискримінації та гнобленню, повазі до різноманітності, доступі до справедливих ресурсів, протистоянні несправедливій політиці та практиці та розвитку солідарності.

Сприяння праву на самовизначення: соціальні працівники поважають і підтримують право людей приймати власні рішення та робити вибір, якщо це не загрожує правам та законним інтересам інших людей.

Принцип сприяння права на участь говорить про те, що соціальні працівники допомагають підвищити самооцінку та можливості людей. Саме це сприятиме тому щоб люди брали більш активну участь у суспільстві.

Повага конфіденційності та приватності: соціальні працівники повинні в свої діях поважати права людей на конфіденційність інформації та не виносити дану інформацію за межі справи з клієнтом.

Ставлення до людей як до цілісних індивідів: кожна людина є індивідуальною і це необхідно обов'язково враховувати підчас роботи з клієнтом.

Етичне використання технологій та соціальних медіа: соціальні працівники повинні усвідомлювати, що використання цифрових технологій та соціальних медіа може загрожувати дотриманню багатьох етичних стандартів, зокрема, таких як повага приватності та конфіденційності, недопущення конфлікту інтересів, компетентність, належне ведення документації тощо, і тому повинні отримати необхідні знання та навички для протистояння неетичній практиці при використанні технологій [17].

Останній принцип професійної доброчесності зазначає, що на місцевому рівні повинен бути встановлений етичний кодекс та етичні

рекомендації. Вони повинні постійно оновлюватись, щоб соціальні працівники могли ефективно виконувати свою роботу до встановлених норм. Окрім цього є досить важливим підняття кваліфікації працівника для професійної діяльності.

Особливу увагу у роботі з профілактики торгівлі людьми серед учнівської молоді необхідно приділити увагу таким принципам як: принцип сприяння правам людини, принцип визначення гідності людини та принцип професійної доброчесності.

Якщо взяти до уваги всі міжнародні етичні стандарти які були до цього то можна впевнено сказати, що соціально робота набуває значного розвитку у всьому світі. Це є цінним досвідом на який повинна опиратись і Україна, щоб мати змогу ставати краще. Адже дана професія є не допоміжною, вона одна з найголовніших професій які повинні існувати в державі і бути на належному рівні.

1.4 Застосування методики форум-театр в технології соціальна профілактика

Одне з досить важливих місць займає профілактична робота. Вона є важливою та необхідною у життєдіяльності людей. Будь-які соціальні відносини чи зв'язки завжди пов'язані між собою тому можуть виникати різні точки зору чи конфлікти. Така ситуація згодом призводить до того, що одні суб'єкти починають задовольняти свої інтереси за рахунок інших. Люди в яких виникає незадоволення своїм життям починають прагнути до змін і досить часто дані методи не відповідають соціальним нормам. Це призводить до психологічних порушень, зниження самооцінки тощо.

Соціальна профілактика повинна орієнтуватись на конкретну групу ризику, адже кожна з груп має різні особливості та різну специфіку роботи, що обов'язково повинно враховуватись при роботі щоб досягнути бажаного результату.

Принципи соціальної профілактики:

- Принцип системності.
- Принцип превентивності.
- Принцип гуманізму, довіри і довірчості.
- Забезпечення права людини на вільний вибір своєї поведінки.
- Відповідність профілактичних дій потребам і інтересам представників цільових груп.
- Ненасильницький характер.
- Принцип багатоаспектності [24].

За «Державним стандартом соціальної послуги профілактики» передбачено такі види соціальної профілактики:

1. Первинна соціальна профілактика – здійснення комплексу заходів, що мають інформаційно-роз'яснювальний, просвітницький характер та спрямовані на підвищення обізнаності з певних питань, формування цінності здоров'я та відповідних якостей особистості, а також навичок, що допоможуть їй відмовитися від певних стандартів поведінки та негативних звичок.

Завдання первинної соціальної профілактики:

- виявлення та усунення причин та умов, що сприяють виникненню проблем, негативних явищ, складних життєвих обставин в отримувачів послуг, на основі оцінки потреб;
- покращення проінформованості отримувачів послуг щодо загальних питань здоров'я та здорового способу життя, задоволення власних потреб конструктивним шляхом, можливості отримання широкого спектра соціальних послуг;

- підвищення рівня обізнаності безпосередньо щодо питань, які є найбільш актуальними для отримувачів послуг;
- формування цінності здоров'я та здорового способу життя;
- мотивування до збереження та зміцнення здоров'я, до використання безпечних поведінкових практик;
- формування життєвої перспективи та умінь прогнозування власної поведінки з оцінкою її наслідків та впливу на побудовані життєві стратегії;
- формування відповідальної поведінки;
- гармонізація почуттів та відповідно поведінкового їх вираження шляхом формування навичок рефлексії, адекватного вияву емоцій, самоконтролю тощо.

2. Вторинна соціальна профілактика передбачає здійснення комплексу заходів та реалізацію програм з метою обмеження поширення певних негативних явищ, що мають місце у суспільстві, соціальній групі чи на рівні особистості, попередження загострення таких явищ та їх наслідків, запобігання поглибленню соціальної дезадаптації осіб, яким властива асоціальна чи ризикована поведінка.

Завдання вторинної соціальної профілактики:

- формування знань, умінь та навичок, необхідних для подолання проблеми, негативного явища, складних життєвих обставин у представників цільової групи;
- розширення можливостей для самостійного задоволення потреб, подолання проблеми/негативного явища, складних життєвих обставин, повноцінної життєдіяльності (підвищення соціальних ресурсів);
- подолання особистісних факторів, які чинять вплив на виникнення та загострення проблеми, негативного явища, складних життєвих обставин, чи ж заважають їх ранньому подоланню;

- підвищення особистісних ресурсів, здібностей особистості адекватно реагувати на проблеми, долати їх та задовольнити потреби;
- формування знань, умінь та навичок для зменшення ризику загострення проблеми, негативного явища, складних життєвих обставин і шкоди для представників цільової групи;
- мотивування до зміни ризикованої поведінки на більш безпечну та супроводження цього процесу;
- запобігання негативному впливу соціального середовища на отримувачів послуг;
- посилення підтримуючого середовища – розвиток підтримуючих мереж з числа найближчого соціального оточення підлітка (батьків, опікунів чи піклувальників, родичів тощо), закладів освіти, відповідних служб.

3. Третинна соціальна профілактика передбачає здійснення комплексу заходів з метою попередження рецидивів негативних явищ, асоціальної або ризикованої поведінки осіб, яким була властива така поведінка раніше, а також на ресоціалізацію учасників проблемних ситуацій та осіб, які постраждали від наслідків негативних явищ, та їх адаптацію до вже існуючої у них проблеми за умови відновлення особистісного і соціального статусу такої особи, сім'ї, групи.

Завдання третинної соціальної профілактики:

- реабілітація алко- і наркозалежних та осіб, які мають інші види залежностей, сприяння у вирішенні отримувачами послуг інших проблем з фізичним та психічним здоров'ям;
- соціальна та психологічна реабілітація, відновлення психологічного та соціального статусу отримувачів послуг;
- ресоціалізація отримувачів послуг;

- сприяння покращенню якості життя отримувачів послуг, які мають хронічні захворювання (зокрема, ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД);
- попередження рецидивів шляхом мотивування до зміни способу життя через формування відповідної системи цінностей, а також знань, умінь та навичок.

Основними видами заходів, що здійснюються в процесі соціальної профілактики, є масові акції, інформаційно-просвітницькі та навчальні заходи (круглі столи, семінари, уроки, тренінги тощо), заходи з поширення науково-популярної літератури та соціальної реклами, з надання матеріально-побутової допомоги, з контролю за дотриманням норм.

На відміну від профілактичних заходів профілактичні програми можуть передбачати як здійснення окремих заходів, так і довготривалі профілактичні інтервенції, що дозволяють у повному обсязі реалізувати технологію комплексної соціальної профілактики.

До форм соціальної профілактики відносяться: реклама, лекція, відеолекторій, бесіда, дебати, тренінг, форум-театр, "жива бібліотека", масовий захід/акція [3].

Методика форум-театр на сьогодні активно використовується спеціалістами при проведенні профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі, при вирішенні конфліктних ситуацій серед підлітків та обговоренні соціально значущих проблем, які турбують населення. Та на жаль методика форум-театр поки що не знайшла широкого та системного використання при профілактиці торгівлі людьми. Використання якої сприяло б кращому засвоєнню інформації та набуттю навичок безпечної поведінки адже основними функціями форум-театру є:

- відпрацювання з отримувачами послуги умінь та навичок, необхідних для попередження і розв'язання проблем та складних життєвих ситуацій у реальному житті;

- підвищення проінформованості отримувачів послуги з різних питань, яким можуть бути присвячені вистави [3].

Основоположником цієї методики вважають Августо Боалья, засновника народного театру Бразилії, а першими темами форум-театру стали упередження та насильство щодо жінок.

Основними перевагами методики форум-театр є те що учасники самостійно визначаються зі своїм ставленням та поведінкою щодо проблеми; відбувається емоційне залучення учасників до проблеми; спільне вирішення поставленої конкретної типової проблемної ситуації з урахуванням особистого досвіду учасників; спеціалісти, що володіють проблематикою, керують процесом упровадження методики. Це необхідно для того, щоб інформація, передана під час форум-театру, була правдивою та достовірною; до процесу залучається максимальна кількість учасників.

Тому дана методика буде досить ефективною при соціальній профілактиці та вирішенні проблеми торгівлі людьми.

Висновки до розділу 1

Проаналізувавши законодавство України з технології соціальна профілактика та протидії торгівлі людьми можна зробити висновки, що профілактика є складною частиною будь-якої діяльності. Вона включає в себе комплекс заходів, які повинні попередити погіршення функціонування об'єкту діяльності та виникнення проблем. Тому відповідно до Законодавства України «Державний стандарт соціальної послуги профілактики» визначає зміст, обсяг, умови та порядок надання соціальної послуги профілактики, показники її якості для суб'єктів усіх форм власності, які надають цю послугу.

Соціальна профілактика – це комплекс заходів, що здійснюються суб'єктом, який надає соціальні послуги, спрямований на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних

(поведінкових) явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного характеру [3].

Дана соціальна послуга надається особам, сім'ям, групам осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, спричинених різними чинниками зокрема такими як безробіття та потрапляння в ситуацію торгівлі людьми.

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» вразливі групи населення – це особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх або внутрішніх чинників [2].

Тому згідно законодавства до однієї з груп ризику відноситься учнівська молодь ПТНЗ, яка через вплив зовнішніх та внутрішніх факторів може потрапити в ситуацію торгівлі людьми.

Послуга соціальної профілактики використовується зокрема і в сфері протидії торгівлі людьми.

Згідно Закону України «Про протидію торгівлі людьми в Україні» та Конвенції ООН торгівля людьми – це здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином [1].

Розглянувши всю складність ситуації можна прийти до висновків, що проблема торгівлі людьми на сьогодні є досить актуальною і з цим явищем необхідно боротись. Це явище може виявлятися в досить різноманітних формах. Наприклад таких як: викрадання людей для продажу, насильницької праці, порнобізнесу, для продажу органів тощо.

І ця ситуація потребує консолідації зусиль центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також міжнародних і громадських організацій.

А особливу увагу необхідно приділити учнівській молоді, яка не має достатнього досвіду і не обізнана з наслідками протиправної діяльності.

Виділяють такі соціально-психологічні особливості учнівської молоді: прагнення до швидкого успіху, незалежність від батьків, прийняття швидких рішень та перехід до необдуманих вчинків, пошук сенсу життя, слабкий інстинкт самозбереження. Дані чинники взаємопов'язані і тісно переплітаються між собою. А через відсутність хороших місць роботи учнівська молодь береться за всі гарні на їхню думку пропозиції, які переважно в подальшому є місцями потрапляння в ситуацію торгівлі людьми.

Часто коли приходять різні фахівці і розповідають про дану проблему учнівська молодь починає думати, що це все може статись з будь-ким, але не з ними. Це твердження є оманливе тому необхідно застосовувати більш цікаві та ефективні методи роботи підчас яких буде краще засвоюватись інформація. Адже досить часто фахівцями проводяться звичайні лекції або виховні години викладачами які на нашу думку є не ефективним способом через слабе сприйняття.

Саме для цього ми пропонуємо використовувати інноваційні профілактичні методики, зокрема такі як форум-театр (методика інтерактивної роботи серед різних прошарків суспільства, спрямована на вирішення соціальних проблем). За допомогою такої форми роботи можна показати безліч ситуацій та ознайоми учнівську молодь з багатьма нюансами протидії та потрапляння в ситуацію торгівлі людьми, набути навичок безпечної поведінки та чітких алгоритмів дій в стандартних та нестандартних ситуаціях.

РОЗДІЛ 2 Форум-театр як інноваційна методика технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми

2.1 Форум-театр як інноваційна методика технології соціальна профілактика з учнівською молоддю у сфері протидії торгівлі людьми

Насьогодні значно змінились функції та характер технологій. Адже вони повинні формувати не лише уміння та навички, а й допомагати особистості самостійно розвивати здатність до самовизначення, готуватись до самостійних дій та брати відповідальність за себе самостійно.

Оскільки профілактична робота є одна з напрямків соціальної роботи в тому числі і серед учнівської молоді пропонуємо розглянути форум-театр як одну з методик технології соціальної профілактики з учнівською молоддю у сфері протидії торгівлі людьми.

Форум-театр – це інтерактивна методика яка була започаткована в Бразилії. Вона впливає на емоції людини, таким чином формуючи творчий підхід при вирішенні проблеми.

Підчас проведення даної методики головним героєм є «жертва» ситуації, інші персонажі це сім'я, члени суспільства тощо.

Головною дійовою особою виступає ведучий (Джoker) адже основна робота проводиться саме ним в процесі співпраці з аудиторією. Після вистави ведучий шляхом опитування аудиторії може з'ясувати рівень усвідомлення групою учасників-глядачів поставленої проблеми і можливих наслідків.

Особливістю даної методики є те, що шляхом вирішення даної ситуації пропонують глядачі. Тобто підчас повторного програвання вистав

учасники/учасниці можуть підняти руку або сказати «Стоп!» після чого вийти на сцену та замінити персонажа щоб показати, як, на його/її думку, слід поводитися і що говорити для зміни ситуації на краще [22].

Таким чином учнівська молодь зможе краще засвоїти знання, сформувані практичні вміння та навички, вміння працювати в команді, набути досвід, активізувати свої знання та навички тощо.

Цінність форум-театру в тому, що він базується саме на взаємодії акторів та глядачів, що можуть розвивати зміст та тему.

Необхідно зауважити і те, що дана методика має і свої недоліки. До них можна віднести: високу відповідальність джокера (ведучого), ризик зіткнення особистісних позицій або думок тощо, ризик виникнення конфліктних ситуацій, загроза надмірної захопленості грою. Тому щоб не виникало подібних ситуацій потрібно чітко контролювати весь процес проведення даної методики та володіти такими навичками як комунікабельність, активне слухання, ораторські навички тощо.

Відповідно до цільової аудиторії форум-театр має свою мету та завдання.

Відповідно до цього метою форум-театру є надання інформації і отримання навиків вирішення існуючої проблеми певною людиною з використанням досвіду інших людей і з підключенням можливостей власного емоційного інтелекту [23].

Етапи підготовки до форум-театру:

- вибір проблеми;
- написання сценарію;
- репетиція мізансцен;
- показ форум-театру.

Впровадження цієї методики передбачає певні умови: велике приміщення; дії мають відбуватися не на сцені, а перед нею чи в спеціальному приміщенні (наприклад, спортзалі), де глядачам буде легко вийти на імпровізовану сцену та змінювати акторів.

Фази протікання: «розігрів», перегляд мізансцен, форум, передача профілактичної інформації, зворотній зв'язок, обговорення [14].

На етапі «розігріву» проводяться різні вправи та ігри які сприяють розслабленню учасників та налагодженню взаємодії між самими учасниками та між учасниками з ведучим. Дані вправи проводяться на протязі 15-25 хвилин. При цьому необхідно обов'язково спостерігати за тим, щоб не виникало конфліктів та агресивного суперництва між учасниками. По закінченню «розігріву» учасники повертаються на свої місця та після вступного слова ведучого (джокера) переходять до наступного етапу.

Після «розігріву» глядачам пропонується перегляд 12-15 хвилинної вистави з 4-6 мізансцен, кожна з яких закінчується «стоп-кадром». Остання сцена залишається не завершена, глядачам пропонують передбачити хід подій.

Спочатку з глядачами обговорюють проблему, намагаються передбачити наслідки поведінки героїв, відбувається обмін почуттями, рефлексія. Потім – перехід до наступної фази – початок дискусії (це може бути як монолог ведучого, так і діалог між акторами).

Форум. Ця фаза є основною в процесі гри. На цьому етапі пропонують часткову заміну глядачами акторів. Зупиняючи на свій розсуд акторів у мізансцені, глядачі намагаються запропонувати ідеальний, на їхню думку, варіант подій. Глядач може включатися у сцени поступово, спочатку проговорюючи роль, а потім її програвати. Дуже важливо, щоб глядачі не лише проговорили, а й програвали свої ролі.

Головне в цій фазі – емоційна підтримка. Жодна дія не критикується, не осуджується, а лише підтримується оплесками. Важливо отримати якомога більше варіантів вирішення ситуації. Варто звернути увагу на реакцію глядачів, які не виходять на сцену. Вони можуть дискутувати один з одним, що є важливим елементом інтерактивної техніки, оскільки показує глибину переживання проблеми. Актори при цьому використовують особливий прийом. Підігруючи та імпровізуючи разом із глядачами, вони

водночас дають можливість ситуації стати ідеально вирішеною. При цьому останнім необхідно пояснити, що в житті проблеми так просто не вирішуються і людям у складній ситуації непросто відразу змінити свою поведінку або ставлення до проблеми, для цього потрібен час та їхнє бажання. Тривалість цієї фази вистави до 1 години.

Фаза передачі профілактичної інформації не є окремою, оскільки передача інформації може відбуватися під час вистави та після її завершення. Профілактичну інформацію можуть надавати спеціалісти, присутні на виставі (медики, юристи, психологи). Важливо, щоб таку інформацію передавали й самі учасники-актори один одному. Окрім того, для цього використовують «підсадних качок» – акторів, що перебувають серед глядачів.

Зворотній зв'язок. Під час цієї фази беруть інтерв'ю у глядачів про виставу, їхні почуття та переживання, про зміну ставлення до проблеми, яка розглядалася.

Обговорення висновків акторами та фахівцями. До обговорення залучають лише ведучого, акторів та запрошених фахівців (психолога, юриста, медика у разі потреби та ін.). Глядачі цього етапу не бачать. Важливий момент при цьому – виявлення успішних та неуспішних дій акторів. Актори, фахівці та ведучий обговорюють ті «відкриття» глядачів, які зможуть допомогти проводити вистави надалі [12 с. 35].

Практика впровадження форум-театрів у профілактичній роботі з протидії торгівлі людьми свідчить, що цей метод актуальний у роботі з різними представниками цільової аудиторії.

Під час роботи з учнівською молоддю, основними функціями які ставить перед собою форум-театр як інноваційна методика технології соціальна профілактика є:

- ознайомлення з соціальною проблемою;
- показ наслідків даної проблеми для особи, сім'ї тощо;
- пошук шляхів вирішення соціальної проблеми;

- спільний пошук рішень, діалог та співпраця;
- розвиток креативного мислення;
- вироблення умінь та навичок виходу з соціальної проблеми.

При проведенні методики форум-театр учасники матимуть можливість не лише отримати інформацію, а й розробити алгоритм, створити модель успішної поведінки в складній, на перший погляд безвихідній ситуації. Окрім цього перевагою є і те, що відсутні рекомендації глядачами, як необхідно поводитися, адже кожна людина робить сама свій вибір і ніхто не має права засуджувати вибір людини. Всі способи вирішення які пропонуватимуть глядачі для вирішення продемонстрованої ситуації тою чи іншою мірою зможуть показати різні варіанти вирішення, адже ми не можемо сказати який саме варіант є вірним.

Форум-театр може бути рекомендований і для підготовки фахівців соціальної сфери, оскільки дану методику практично не використовують. Таким чином під час спеціального семінару-тренінгу можна розповісти та продемонструвати дану методику фахівцям, запропонувати взяти участь, що дасть змогу набутти практичних вмінь та навичок. Після даного семінару-тренінгу фахівці соціальної сфери зможуть використовувати дану форму роботи в себе на місцях з профілактичною метою як серед учнівської молоді так і серед інших потенційних груп ризику.

2.2 Апробація методики форум-театр в рамках технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми

Апробація методики форум-театр в рамках технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми відбулась 27.02.2020 року підчас проведення громадською організацією «Професійна ліга соціальних

працівників Сумщини» ТОТ-семінару-тренінгу з підвищення кваліфікації та підготовки фахових спеціалізованих тренерів-експертів для подальшого навчання, адвокації та супервізії фахівців соціальної сфери, які працюють в об'єднаній територіальній громаді Сумської області та безпосередньо займаються наданням соціальних послуг різним категоріям населення, зокрема в напрямку протидії торгівлі людьми в рамках проекту «Організація та розвиток соціальної роботи з протидії торгівлі людьми в об'єднаній територіальній громаді Сумської області». Даний ТОТ-семінар-тренінг проходив з 25-27 лютого 2020 року в Конгрес-центрі СумДУ.

На даному заході було розглянуто презентацію інноваційних методик в рамках превентивних інформаційних заходів з протидії торгівлі людьми, методика тематичного форум-театру з протидії торгівлі людьми, презентацію інноваційних методик в рамках превентивних інформаційних заходів з протидії торгівлі людьми для учнівської та студентської молоді.

На завершення тренінгу всі учасники прийняли участь в загальному обговоренні перспектив спільної реалізації запропонованої громадською організацією «Професійна ліга соціальних працівників Сумщини» комплексної концепції щодо організації та розвитку соціальної роботи з протидії торгівлі людьми з об'єднаною територіальною громадою Сумської області на 2020 рік, в основу якої покладений системний підхід до визначення та розуміння проблеми торгівлі людьми, як комплексного соціального явища, яке, водночас, є і причиною і наслідком появи багатьох інших негативних соціально-економічних явищ.

Безпосередньо мною було проведено презентацію інноваційної методики форум-театр в рамках превентивних інформаційних заходів з протидії торгівлі людьми.

На першому етапі учасників було ознайомлено з історією виникнення даної методики, її основною метою, правилами розробки та проведенням методики форум-театр. Після ознайомлення було проведено декілька вправ для розігріву всіх учасників та запрошено бажаючих фахівців спробувати

себе в якості акторів та розіграти три мізансцени за наданим сценарієм, дивитись додаток Б.

Акторам був наданий час для підготовки в 20 хвилин. Тим часом з іншими учасниками-глядачами було проведено ще декілька вправ для того щоб їх налаштувати на активну участь при програванні методики форум-театр.

Після того як актори були готові було продемонстровано три мізансцени. Наступним кроком було програвання мізансцен вже з можливою заміною акторів та наданням власних варіантів вирішення даних ситуацій. По закінченню актори та бажаючі учасники мали змогу поділитись враженнями та виконати вправу деролінг (вихід з образу).

Для закріплення досвіду учасникам ТОТ-семінару-тренінгу було запропоновано поділитись на три команди та самостійно розробити сценарій форум-театр за тематикою протидії торгівлі людьми та по черзі продемонструвати свої мізансцени. Таким чином всі учасники змогли відчутти себе в ролі акторів та глядачів та більш детально розібратись з всіма нюансами даної методики.

Апробація даної методики планувалась також і з учнівською молоддю ПТНЗ Сумської області але у зв'язку з ситуацією яка склалась у всьому світі та зокрема в Україні, а саме карантинними заходами через епідемію COVID-19 апробацію методики форум-театр довелось перенести на поки що невизначений терміт, але обов'язково дана методика буде проведена навіть по закінченню написання бакалаврської роботи з учнівською молоддю ПТНЗ, оскільки це є досить важливо і таким чином також буде запропоновано соціальним педагогам нова форма роби, яка є більш ефективна саме через те, що вона складається не лише з теорії, а й безпосередньо з практичної складової, що слугує більшому запам'ятовуванню.

2.3 Результати проведеної методики форум-театр в рамках технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми

Після проведення методики форум-театр в рамках технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми для тренерів-експертів, фахівців соціальної сфери, які працюють в об'єднаних територіальних громадах Сумської області та безпосередньо займаються наданням соціальних послуг різним категоріям населення, зокрема в напрямку протидії торгівлі людьми було досягнуто таких результатів: продемонстровано ефективність застосування методики форум-театр серед учнівської молоді.

Ефективність форум-театру у роботі з учнівською молоддю при вирішенні соціальної проблеми торгівлі людьми полягає в тому, що молодій людині надається можливість застосувати та перевірити теоретичні знання на практиці активізуючи свої вміння та навички, а з іншого боку це викликає зацікавленість до процесу, оскільки стає зрозумілим, яких знань не вистачає для вирішення даної соціальної проблеми. З цим погодились всі фахівці соціальної роботи які брали участь в ролі акторів та глядачів.

Результатами проведення методики форум-театр в рамках технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми стали також схвальні відгуки від учасників та від громадської організації «Професійна ліга соціальних працівників Сумщини».

Ще одним результатом стало те, що соціальним фахівцям, соціальним педагогам, соціальним психологам які зацікавились даною методикою надаються адвокаційні послуги по проведенню методики форум-театр з тематики протидії торгівлі людьми. Дані адвокаційні послуги наразі надаються в дистанційній формі.

Виходячи з цього вважаємо за потрібне використовувати дану методику серед учнівської та студентської молоді з профілактичною метою задля запобігання потрапляння в ситуацію торгівлі людьми.

Висновки до розділу 2

На основі аналізу літератури та практичного досвіду можна стверджувати про важливість використання більш інноваційних форм роботи з учнівською молоддю.

Форум-театр – це інтерактивна методика яка була започаткована в Бразилії. Вона впливає на емоції людини, таким чином формуючи творчий підхід при вирішенні проблеми.

Форум-театр як інноваційна методика технології соціальної профілактики з учнівською молоддю у сфері протидії торгівлі людьми є актуальною у роботі з учнівською молоддю адже завдяки такій формі роботи відбувається краще усвідомлення сутності даної соціальної проблеми, можна показати наслідки даної проблеми для особи, сім'ї тощо; не лише проговорити можливі варіанти вирішення даної проблеми, а й шляхом спільного пошуку вирішити перевіряючи на практиці соціальну проблему, також безпосередньо відбувається розвиток креативного мислення. Таким чином учнівська молодь зможе краще засвоїти знання, сформувати практичні вміння та навички, вміння працювати в команді, набути досвід, активізувати свої знання та навички.

Дана ефективність була підтверджена під час апробації методики форум-театр в рамках технології соціальної профілактики у сфері протидії торгівлі людьми, що відбулась 27.02.2020 року при проведенні громадською організацією «Професійна ліга соціальних працівників Сумщини» ТОТ-семінару-тренінгу з підвищення кваліфікації та підготовки фахових спеціалізованих тренерів-експертів для подальшого навчання, адвокації та супервізії фахівців соціальної сфери, які працюють в об'єднаній

територіальній громаді Сумської області та безпосередньо займаються наданням соціальних послуг різним категоріям населення, зокрема в напрямку протидії торгівлі людьми в рамках проекту «Організація та розвиток соціальної роботи з протидії торгівлі людьми в об'єднаній територіальній громаді Сумської області». Даний ТОТ-семінар-тренінг проходив з 25-27 лютого 2020 року в Конгрес-центрі СумДУ.

Після апробації методики форум-театр з тематики протидії торгівлі людьми ми отримали такі результати:

- Схвальні відгуки від учасників даного ТОТ-семінару-тренінгу;
- Схвальні відгуки від громадської організації «Професійна ліга соціальних працівників Сумщини»;
- Надання адвокаційних послуг по проведенню методики форум-театр з тематики протидії торгівлі людьми.

Щоб зменшити ризики потрапляння в складні життєві ситуації, відпрацювати навички поведінки в нестандартних ситуаціях рекомендуємо фахівцям соціальної роботи, соціальним психологам, соціальним педагогам використовувати методику форум-театр.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Розглянувши всю складність ситуації можна прийти до висновків, що проблема торгівлі людьми на сьогодні є досить актуальною і з цим явищем необхідно боротись. Це явище може виявлятися в досить різноманітних формах наприклад таких як: викрадання людей для продажу, насильницької праці, порно-бізнесу, для продажу органів тощо.

Відповідно до цього в Україні розвинене законодавство в сфері протидії торгівлі людьми, зокрема є закон України «Про протидію торгівлі людьми», ратифіковано Конвенцію Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, прийнято Державний стандарт соціальної послуги профілактики, Державну соціальну програму з протидії торгівлі людьми на період до 2020 року тощо. Також досить важливим є Закон України «Про соціальні послуги».

Особливу увагу необхідно приділити учнівській молоді, яка не має достатнього досвіду і не обізнана з наслідками протиправної діяльності адже вона є однією з груп ризику потрапляння в ситуацію торгівлю людьми. Це зумовлено багатьма факторами, зокрема їхніми соціально-психологічними особливостями.

Виділяють такі соціально-психологічні особливості учнівської молоді: прагнення до швидкого успіху, незалежність від батьків, прийняття швидких рішень та перехід до необдуманих вчинків, пошук сенсу життя, слабкий інстинкт самозбереження. Дані чинники взаємопов'язані і тісно переплітаються між собою. А через відсутність хороших місць роботи учнівська молодь береться за всі гарні на їхню думку пропозиції, які переважно в подальшому є місцями потрапляння в ситуацію торгівлі людьми.

Виходячи з цього соціальні працівники повинні проводити соціально-профілактичну роботу. Щоб соціальна профілактика була цікавою та

ефективною серед учнівської молоді необхідно застосовувати більш нові та цікавіші форми роботи, наприклад форум-театр.

При роботі з учнівською молоддю соціальні працівники повинні обов'язково керуватися етичними принципами соціального працівника, які зафіксовані в «Глобальній декларації етичних принципів соціальної роботи». Особливу увагу необхідно приділити таким принципам як: принцип сприяння правам людини, принцип визначення гідності людини та принцип професійної доброчесності.

Соціальна профілактика – це комплекс заходів, що здійснюються суб'єктом, який надає соціальні послуги, спрямований на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних (поведінкових) явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного характеру.

Форум-театр – це інтерактивна методика яка була започаткована в Бразилії. Вона впливає на емоції людини, таким чином формуючи творчий підхід при вирішенні проблеми.

При проведенні методики форум-театр учасники матимуть можливість не лише отримати інформацію, а й розробити алгоритм, створити модель успішної поведінки в складній, на перший погляд безвихідній ситуації.

Після апробації методики форум-театр з тематики протидії торгівлі людьми ми отримали такі результати:

- Схвальні відгуки від учасників даного ТОТ-семінару-тренінгу;
- Схвальні відгуки від громадської організації «Професійна ліга соціальних працівників Сумщини»;
- Надання адвокаційних послуг по проведенню методики форум-театр з тематики протидії торгівлі людьми.

Отже виходячи з отриманих результатів можемо сказати, що дана методика є ефективною при використанні в роботі соціальними працівниками з учнівською молоддю для профілактики торгівлі людьми.

В ході написання дипломної роботи було досягнуто таких поставлених завдань:

1. Проаналізовано законодавство України з технології соціальна профілактика та протидії торгівлі людьми;
2. Досліджено теоретичні аспекти соціальної профілактики щодо запобігання торгівлі людьми серед учнівської молоді;
3. Визначено соціальні та психологічні особливості учнівської молоді в рамках застосування технології соціальна профілактика;
4. Обґрунтовано ефективність використання методики форум-театр в технології соціальна профілактика у сфері протидії торгівлі людьми серед учнівської молоді;
5. Розроблено методику форум-театр технології соціальна профілактика з учнівською молоддю у сфері протидії торгівлі людьми;
6. Апробовано методику форум-театр технології соціальна профілактика з учнівською молоддю у сфері протидії торгівлі людьми;

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Розроблена методика форум-театр з протидії торгівлі людьми у ході виконання кваліфікаційної роботи бакалавра рекомендується для використання соціальними працівниками та іншими суб'єктами, які надають соціальну послугу з профілактики торгівлі людьми та працюють з учнівською молоддю. Використання даної інтерактивної методики сприятиме кращому зацікавленню даною проблемою та кращому засвоєнню інформації, що стосується профілактики торгівлі людьми.
2. Рекомендується використання методи форум-театр навчальним закладам при проведенні профілактичних заходів з учнівською молоддю.
3. Форум-театр рекомендується для підготовки фахівців соціальної сфери, оскільки дану методику практично не використовують. Таким чином під час спеціального семінару-тренінгу можна розповісти та продемонструвати дану методику фахівцям, запропонувати взяти участь, що дасть змогу набути практичних вмінь та навичок. Після даного семінару-тренінгу фахівці соціальної сфери зможуть використовувати дану форму роботи в себе на місцях з профілактичною метою як серед учнівської молоді так і серед інших потенційних груп ризику.
4. Студентам спеціальності «Соціальна робота» рекомендується більше експериментувати з вдосконаленням та розробкою інтерактивних методик, які сприятимуть вирішенню соціальних проблем та проведенню більш ефективної соціальної профілактики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 01.01.2020 р. № 3739-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>;
2. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>;
3. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики: Наказ, Стандарт, Опис від 10.09.2015 № 1155 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15>;
4. Про затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 111 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111-2016-%D0%BF>;
5. Предотвращение домашнего насилия и торговли людьми: учебник по проведению тренингов. – К.: Винрок Интернешнл, 2001. – 251 с.;
6. Протидія торгівлі людьми в Україні. Статистика МОМ станом на 31 грудня 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/iom_counter_trafficking_programme_2019_ukr.pdf;
7. Проект як форма організації діяльності з профілактики торгівлі людьми у студентському середовищі / О. В. Сватенков, С. В. Лабузько // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки. - 2012. - № 1. - С. 54-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_1_14
8. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми: Рада Європи; Конвенція; Міжнародний документ від 21.09.2010 р. №

- 994_858 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858;
9. В.П. Лютий. Технологія соціальної роботи: Конспект лекцій: Розділ 1. Загальні технології соціальної роботи. – К.: Академія праці і соціальних відносин, 2003.- 75 с.;
10. Возна Ю. Елементи форум-театру як інтерактивні форми засвоєння соціальних вмінь майбутніх фахівців соціальної сфери. Молодь і ринок. 2016. № 11-12. С.60-64.
11. Довговол Н. 10 міфів про торгівлю людьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2009/02/19/14293/>;
12. Жеребньова Л. В. Соціально-психологічний театр/ авт.-упоряд.: Любов Жеребньова, Тетяна Артеменко. – К.: Шк. світ, 2011. – 120 с.;
13. Запобігання торгівлі людьми в системі професійно-технічної освіти: навч.-метод. Посіб./І.Д.Зверева, Р.М.Зеленський, Н.С.Калашник та ін.- К...., 2008.-262 с.;
14. Міжнародна Школа Рівних Можливостей "Що таке форум-театр" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//www.forum.gender-ua.org](http://www.forum.gender-ua.org).
15. Проект як форма організації діяльності з профілактики торгівлі людьми у студентському середовищі / О. В. Сватенков, С. В. Лабузько // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки. - 2012. - № 1. - С. 54-58. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2012_1_14;
16. Рижова І. С. ФОРМУВАННЯ ПОТРЕБ ТА ІНТЕРЕСІВ В ДИЗАЙНЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ [Електронний ресурс] / І. С. Рижова // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2010. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_42_27.pdf;
17. Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи // Вісник АПСВТ. – 2019. – №1. – С. 70–82.

18. Святун О.В. Європейські механізми боротьби із торгівлею людьми: автореферат дис. канд. юрид. наук: 12.00.11 “Міжнародне право” / О. В. Святун. – К. : Б. в., 2005. – 18 с.;
19. Соціальна профілактика торгівлі людьми: Навчально-методичний посібник / За ред. К.Б. Левченко, І.М. Трубавіної.-К.:ТОВ «Агенство «Україна»», 2007.-352 с.;
20. Студенчество как социальная группа [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.rapos.ru/Info/viewtopic.php?p=155&sid=5cdbe77697b8993c19606ad7aaf2d90a>;
21. Сватенко О.В.,Лабудько С.В. Проект як форма організації діяльності з профілактики торгівлі людьми у студентському середовищі/Методологія і Теорія педагогіки.-2012.-№ 1;
22. Сорокин Д.Ю. Форум-театр как актуальный метод профилактики зависимости [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nondnn.ru/forum-teatr-profilaktika-zavisimosti>;
23. Театральні технології як засіб профілактики торгівлі людьми в соціально-педагогічній діяльності / Г. І. Лемко // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. - 2016. - Вип. 27. - С. 118-127. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_sp_2016_27_15
24. Технологии социальной работы: Учеб. / Под общ. ред. Е.И. Холостовой.-М.:ИНФРА-М,2001.-40;
25. Шевченко, Г. П. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період [Текст] / Г. П. Шевченко, Х. М. Джабер. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – 208 с.; Ломов, Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии [Текст] / Б. Ф. Ломов. – Москва : Наука, 1984. – 445 с.;

ДОДАТКИ

«Додаток А»

Відповідь на запит від Департаменту соціального захисту населення

СУМСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ
(ДСЗН Сумської ОДА)

пров. 9 Травня, 2, м. Суми, 40000, тел/факс (0542) 77-96-77
E-mail: mail@dsvn.sm.gov.ua Код ЄДРПОУ 03197871

16.03.2020 № 624/1003 на № _____ від _____

Недар А.С.

nedaranna0907@gmail.com

Про надання інформації на запит

На запит на інформацію від 05.03.2020 щодо заходів із запобігання торгівлі людьми, які проводяться в Сумській області та щодо статистичних даних про постраждалих від торгівлі людьми в Сумській області повідомляємо наступне.

На виконання до Обласної комплексної програми соціального захисту населення на 2017-2021 роки, затвердженої рішенням Сумської обласної ради від 22.12.2016 (зі змінами), на реалізацію заходів з питань протидії торгівлі людьми у 2019 році використано кошти обласного бюджету в сумі 94,4 тис. гривень, кошти інших джерел на заходи з протидії торгівлі людьми – 170 тис. гривень.

У 2019 році відбулося 3 засідання Обласної координаційної ради з питань сімейної, гендерної політики та протидії торгівлі людьми (11.04, 10.07, 14.11), на яких розглядалися і питання протидії торгівлі людьми.

На базі Державного позашкільного оздоровчого закладу санаторного типу «Ровесник» 17-18 травня пройшов семінар з елементами тренінгу для суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми в регіоні. Захід організовано ГО «Професійна ліга соціальних працівників Сумщини» спільно з Департаментом за участю координатора проектів ОБСЄ в Україні. Учасникам навчання презентована тематична настільна гра «ANTI TRAFFICKING», що була розроблена кафедрою психології, політології та соціокультурних технологій Сумського державного університету на замовлення Департаменту.

З метою підвищення професійного рівня працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, діяльність яких пов'язана з наданням допомоги особам, які належать до групи ризику або постраждали від торгівлі людьми, на базі центру сприяння розвитку об'єднаних територіальних громад державної служби зайнятості, що розташований у селі Хоружівка Недригайлівського району, Департаментом 24-25 липня проведено дводенний виїзний семінар на тему: «Третє тисячоліття – рабство існує».

Для реалізації завдань Обласної цільової соціальної програми розв'язання пріоритетних проблем з використання механізму соціального замовлення на 2019 рік, затвердженої рішенням Сумської обласної ради від 14.12.2018, у частині організації та проведення на місцевому рівні послуги соціальної профілактики для осіб, які потрапили у складні життєві обставини, зокрема

постраждали від торгівлі людьми або належать до груп ризику, використано кошти обласного бюджету в сумі 80 тис. гривень. Реалізувала завдання відповідно до умов конкурсу громадська організація «Професійна ліга соціальних працівників Сумщини». У рамках виконання цього замовлення 26-27.09.2019 проведено тематичний семінар-тренінг на тему: «Підвищення рівня професійної компетенції спеціалістів/фахівців соціальної сфери Сумської області, які взаємодіють у напрямку протидії торгівлі людьми».

У 2019 році реалізовано проект «Сприяння у формуванні та реалізації соціальної політики у сфері протидії торгівлі людьми в ОТГ Сумської області» за фінансової підтримки Представництва Фонду Ганса Зайделя в Україні. У рамках проекту 01.12.2019 та 13.12.2019 відбулися засідання у форматі «круглого столу» за участі суб'єктів взаємодії на регіональному і місцевому рівнях. Затверджено План спільних дій у частині комплексної концепції щодо організації та розвитку соціальної роботи з протидії торгівлі людьми в ОТГ Сумської області на 2020 рік для представників 38 об'єднаних територіальних громад. У заходах взяв участь директор Представництва Фонду Даніель Зайберлінг.

Департаментом забезпечено проведення у регіоні заходів з нагоди Всесвітнього дня боротьби з торгівлею людьми (30 липня) та Європейського дня боротьби з торгівлею людьми (18 жовтня). Анонси заходів розміщено на веб-порталі місцевих органів виконавчої влади Сумської області, сторінках Департаменту у мережі Facebook, Сумського інформаційного порталу «Данкор онлайн», телерадіокомпаніями «UA:СУМИ», «СТС» тощо. На UA:СУМИ 30 липня відбувся прямиий ефір за участю Л.Мусяки – заступника директора Департаменту та представників громадської організації «Професійна ліга соціальних працівників Сумщини».

На залізничному вокзалі м. Суми представники Департаменту, громадської організації «Професійна ліга соціальних працівників Сумщини», комунальної установи Сумської обласної ради «Соціальний гуртожиток для дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» інформували пересічних громадян про проблему торгівлі людьми, з використанням інсталяції «Невидимі». Продовжилася акція у торговельному центрі «Мануфактура» переглядом фільму «Жінка в полоні» та вистави – театрального перфомансу «НЕМАНЕКЕНИ» у виконанні Сумського родинного театру «Нянькіни». На вул. Харківська працював відкритий консультативний намет, де розповсюджувалися тематичні листівки, буклети. Демонструвалися матеріали фотовиставки з тематики протидії торгівлі людьми. ТРК «СТС» подала історію жінки, мешканки Сумської області, яка стала жертвою рабства та отримала статус потерпілої від торгівлі людьми.

З нагоди Європейського дня боротьби з торгівлею людьми в усіх куточках області та обласному центрі проведено вуличну акцію: «Хода за свободу». У заході взяли участь усі суб'єкти взаємодії, що здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми на регіональному рівні, у місті Суми та Сумському районі. Волонтерами Сумського державного університету роздано тематичні інформаційні флаєри та листівки. Завершенням «Ходи за свободу» стала

тематична гра «ANTI TRAFFICKING». У м. Суми акції зібрали більше 500 учасників, в регіоні – більше 4000 осіб.

Для державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування, які проходили навчання в Державному закладі післядипломної освіти «Сумський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій», проведено 4 навчальні заняття з питань протидії торгівлі людьми та попередження насильства в сім'ї.

У Сумській області Міністерством соціальної політики України статус особи, яка постраждала внаслідок торгівлі людьми встановлено 34 особам.

У динаміці по роках:

2014 рік – 2 (2 – за поданням Ямпільської РДА);

2015 рік – 5 (2 – за поданням Ямпільської РДА, 1 – за поданням Сумської РДА, 2 – за поданням Сумської ОДА);

2016 рік – 4 (1 – за поданням Ямпільської РДА, 3 – за поданням Сумської ОДА);

2017 рік – 6 (6 – за поданням Сумської ОДА);

2018 рік – 6 (1 – за поданням Ямпільської РДА, 5 – за поданням Сумської ОДА);

2019 рік – 11 (10 – за поданням Сумської ОДА, 1 – Конотопської РДА).

Із загальної кількості осіб, яким встановлено відповідний статус жінок – 7 (4 – сексуальна експлуатація, 3 – трудова експлуатація), чоловіків 27 (20 – трудова експлуатація, 7 – втягнення в злочинну діяльність (наркобізнес)).

Додатково повідомляємо, що інформацію про заходи із протидії торгівлі людьми, які проводяться в Сумській області, Ви можете знайти на веб-розділі Департаменту соціального захисту населення Сумської обласної державної адміністрації веб-порталу Сумської обласної державної адміністрації переглянувши матеріали підсумкових колегій (довідка про підсумки роботи установ соціального захисту населення області, розділ «Сімейна, гендерна політика та протидія торгівлі людьми») та стрічки новин.

Директор

Михайло ДУБРОВСЬКИЙ

Руслан Розгон (0542) 77-92-09

«Додаток Б»

Сценарій методики форум-театр з протидії торгівлі людьми

Вступна частина

Мета: презентувати тематичну методику форум-театр з протидії торгівлі людьми та показати її ефективність при проведенні соціальної профілактики серед учнівської молоді.

Знайомство з учасниками за допомогою вправи криголам

Вправа «Імена та прикметники»

Мета: запам'ятати імена учасників

- Учасники стають у коло.
- Перший учасник називає своє ім'я та прикметник на ту ж букву.
Наприклад, великий Віталій або прекрасна Поліна.
- Кожен наступний учасник спочатку повторює імена і прикметники попередніх учасників, а потім називає своє ім'я та прикметник.
- Якщо група велика, можна обмежити повторення до останніх 4–5 учасників.

На сьогоднішній день однією з проблем є торгівля людьми та згідно статистичних даних найбільш уразливішою групою населення є учнівська молодь через свої соціально-психологічні особливості. Для покращення ситуації серед учнівської молоді досить часто використовують соціально-профілактичні заходи. Нажаль не всі форми роботи під час соціальної профілактики є ефективними саме через погане сприйняття інформації учнівською молоддю. Тому сьогодні пропоную Вам ознайомитись з інтерактивною методикою форум-театр яку можна застосовувати при соціальній профілактиці торгівлі людьми.

Що таке форум-театр?

Форум-театр – методика інтерактивної роботи серед різних прошарків суспільства, спрямована на вирішення соціальних проблем.

Сутність методики форум-театру – це пошук в рамках запропонованої вистави разом із учасниками й учасницями шляхів вирішення проблеми чи виходу зі складної життєвої ситуації [12]

Історія виникнення

Форум-театр – найбільш поширений метод Театру Пригноблених. Розробив дану методику бразилець Августо Боаль – режисер, письменник, громадський діяч. Він вважав, що пригноблені – це ми всі, тому що в багатьох ситуаціях ми не висловлюємо свою думку та перестаємо вірити в те, що все можна змінити. Форум-театр – це інструмент щоб допомогти учасникам побачити шлях до звільнення гноблення і почати діяти.

Мета методики форум-театр

Актуалізація проблеми:

- Усвідомлення проблеми.
- Замислитися як вести себе в даній ситуації.
- Розгляд шляхів виходу з соціальної проблеми.
- Побудова діалогу, співпраці.
- Навчитися чути себе та інших.
- Спільний пошук вирішення проблеми.
- Вироблення умінь та навичок виходу з ситуації.
- Можливість побачити ситуацію з іншого боку.

Короткий опис того що буде відбуватись.

Вистава

Сцена 1. (У цій сцені можна замінити лише чоловіка).

Чоловік, 25 років, має малооплачувану роботу. Живе з дружиною та матір'ю жінки.

Директор: покличте до мене Олексія.

Олексій: Ви мене викликали?

Директор: Так, викликала. Доброго дня! Присядьте. Ви напевно вже чули, що в нас іде скорочення і тому людиною яку звільнять з нашого відділу будите Ви.

Олексій: Але чому я? Я ж добре працюю.

Директор: Ми не будемо обговорювати зараз якість вашої праці, мені просто не подобається багато моментів!

Олексій: Але ...Ви мені все одно небагато платите.

Директор: Ніяких але! Мене завжди дратував ваш вигляд. І взагалі чому я повинна (повинен) відповідати на ваші запитання. Йдіть і пишіть заяву на звільнення!

Сцена 2 (У цій сцені можна замінити матір жінки).

Представник банку: Доброго дня! Вас турбують з банку стосовно погашення кредиту.

Жінка: Доброго дня!

Представник банку: Вимушена нагадати, що Вам необхідно погасити кредит.

Жінка: Так.....Я пам'ятаю.

Олексій: Привіт! Доброго дня Катерино Борисівно!

Жінка: Ну що в тебе там на роботі, за заробітну плату нічого не чути?

Олексій: Та...(мовчання)

Жінка: Ну! Чому мовчиш. Щойно з банку телефонували.

Олексій: Тут така справа.....мене звільнили з роботи.

Жінка: Цього мені ще бракувало. В тебе завжди щось стається. Що тепер? Що?

Олексій: Я звідки знаю.....

Катерина Борисівна: Так поїдь за кордон і зароби там грошей! Туди всі їдуть і ти їдь.

Сцена 3 (У цій сцені можна замінити лише Олексія).

Читає оголошення: Високооплачувана робота закордоном, заробіток від 1500 євро. Це може бути вихід!

- Доброго дня!

Роботодавець: Доброго дня заходьте, сідайте. Вас цікавить робота?

Олексій: Так.

Роботодавець: Зараз якраз в нас є досить цікава пропозиція, робота в Німеччині на заводі, також буде надаватись безкоштовне житло, робота також не дуже важка. Я впевнена, що ви будите в захваті.

Олексій: Але нажаль я не знаю мови.

Роботодавець: Нічого страшного, для Вас це не буде проблемою. У Вас же є закордонний паспорт?

Олексій: Так, звичайно є.

Роботодавець: Давайте свої документи й паспорт ми оформимо квитки і візу.

Олексій: Але нажаль у мене немає грошей ні на квитки ні на візу.

Роботодавець: Я Вас розумію, ми оплатимо всі витрати, а Ви потім борг повернете з першої зарплатні. Тому тримайте договір, але нажаль він на іноземній мові, але я Вам і так все розповім, просто розпишіться ось тут і все.

Олексій: І невже це реальність, невже це можливо і це правда?

Роботодавець: Авжеж правда і престижна робота і місце проживання, давайте-давайте паспорт. (Віддає паспорт)

Стоп! Як Ви вважаєте яким буде продовження цієї вистави? Яке майбутнє чекає на неї? Чи буде воно таким безхмарним як він сподівається? А чи були моменти у цих виставах коли він міг би щось змінити?

Отже давайте перемотаємо час назад і побачимо, що можна змінити, що можна вчинити інакше, щоб змінити ситуацію. Як можна змінити своє життя, змінивши лише один вчинок, зробивши правильний вибір в правильний момент. Отже вітаємо наших акторів ще раз.

Все повторюється ще раз, але уже з заміною.

Отже ви побачили методику Форум-театр і побачили, що вона насправді досить дієва, адже була проблема і скажіть скільки було варіантів вирішення

«Додаток В»

Фото звіт з ТОТ-семінару-тренінгу який проходив з 25-27 лютого 2020 року в Конгрес-центрі СумДУ.

